

Elen Mari Vajzman

NEKO
*ko
me* VOLI

Preveo Vladan Stojanović

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2017.

Za mog supruga Bila – koji uvek veruje u mene

PRVO POGLAVLJE

IZABEL

*Državna psihijatrijska bolnica Vilard
1995. godina*

Sedamnaestogodišnja Izabel Stoun je, nekoliko minuta nakon stupanja na tlo ludnice zatvorenog tipa u Vilardu, znala da je pogrešila. Niko ko ju je video kako stoji na ispucalom i rupama izranavljenom glavnom drumu prema ogromnom zdanju opkoljenom drvećem ne bi mogao da pretpostavi kakvi užasi besne u njenom umu.

Topli povetarac je, te maglovite subote krajem avgusta, mirisao na rogoz i morsku travu. Povremeno bi dunuo i zanjihao borove u šumarku levo od dvorišta. Drhtava isparenja dizala su se s spečene zemlje na letnjoj jari. Cvrčci su se glasali iz visoke trave pored šume. Zujanje živog termometra bivalo je sve glasnije i upornije s povećanjem temperature. Brižljivo potkresani vilardski travnjaci spuštali su se ka stenovitoj obali jezera Seneka. Čamci za jedrenje ljuljuškali su se na talasima. Dugi kej zalazio je duboko u iskričavu vodu, kao da priziva posetioce.

Očekivalo bi se da Izabela – koju je otac zvao Izi – uživa u toplom suncu i divnom pogledu. Umesto toga je škrgutala zubima da bi potisnula sliku krvave rupe u očevoj lobanji. Imala je osećaj da je zarobljena u čistilištu. Da li će ikad pronaći mir, ili će doveka ostati sedmogodišnja devojčica, osuđena da proživljava groznu noć očevo ubistva?

Iskoračila je iz senke masivne glavne zgrade Čejpin hola. Okrenula se ka suncu, zatvorenih očiju. Pokušavala je da očisti um od svih misli. Zlokobno zavijanje tuge i straha vratilo se čim se okrenula ka viktorijskoj dvospratnici od cigle, s katedralnim prozorima. Velika dvospratna kupola s okruglim prozorima dominirala je crnom mansardom, sa mnogo tavanskih prozora, tornjića i dimnjaka. Kamenom pročelje na trošnim stubovima štutilo je džinovska dvokrilna ulazna vrata. Crne rešetke pokrivale su visoke prozore s mnoštvom okana. Iznutra zakovane daske zatvarale su gotovo sve prozore, izuzev onih na tavanu i okruglih na kupoli. Zdanje je više ličilo na ukletu gospodsku vilu nego na ustanovu za lečenje ljudi.

Izi se pitala kakve užase pamti ta glomazna zgradurina. Kakva stravična sećanja su se nataložila po ciglama, malteru i mutnom staklu, postavši neraskidivi deo zdanja, zapečaćen krvlju i suzama? Sećanja hiljada namučениh duša, stanovnika Čejpin hola i okolnih zgrada u Vilardu večito će živeti u njima, baš kao što će tuga i jad uvek biti deo nje. Kako ovo mesto može biti išta do sumorni podsetnik na izgubljene živote pacijenata i njihovih bližnjih?

Progutala je knedlu. Okrenula se ka vodi i zakrilila oči šakom. Pitala se da li ljudi na brodovima posmatraju ludnicu, pretpostavljajući da je skupina zgrada od cigle, okružena pastoralnim vrtom i travnjacima, odmaralište ili koledž. Iz daljine je čitav kompleks izgledao uredno i prijatno za oko. Znala je istinu. Zamišljala je pacijente u dvorištu. Sedeli su u invalidskim kolicima ili hodali po travi, staklastih pogleda, u bolničkim haljama koje su im visile s mršavih tela. Zamišljala je sebe kao jednu od njih, zagledanu u plavo jezero. Da li su pacijenti znali da ljudi, žitelji malih zajednica na drugoj strani zaliva, idu na izlete čamcima, spremaju večeru, zaljubljuju se i dobijaju decu? Da li su se pitali hoće li ikada biti pušteni, hoće li im biti dozvoljeno da se vrate u „normalni“ svet? Ili su bili u potpunosti nesvesni života koje propuštaju?

Stomak joj se zgrčio kad se setila još nečeg: majke Džojs, u krevetu Psihijatrijskog centra Elmira. Zamućenim očima zurila je u tavanicu. Neuredna kosa štrčala joj je u svim pravcima. Dan je bio sparan kao današnji. Sećala se kako su se majčina maskara i ajlajner topili i tekli po bledim obrazima, kao kod klovna na pljusku. Sećala se kako je zarila lice u bakinu suknju i zamolila je da je vodi kući. Sećala se beskrajnih belih hodnike ludnice, zadaha urina i izbeljivača, sumračne sobe, pacijenata u kolicima i kreveta okruženih gumenim zidovima. Noćne more su je godinama proganjale posle te posete. Zamolila je baku da je ne tera da ide opet. Ona joj je uslišila želju.

Obavila je ruke oko sebe i krenula ispucalim drumom ka zgradama. Pitala se zašto je dozvolila sebi da krene u istraživanje džinovske replike jezive duševne bolnice. Mogla je ovo da izbegne pozivanjem na glavobolju ili stomačne tegobe. Zamenio bi je neko od radnika muzeja. Mogla je, ali nije htela da razočara novu hraniteljku Peg, muzejskog kustosa. Po prvi put otkad joj je baka umrla, kad je Izabela imala deset godina, upoznala je hranitelje koji su joj posvećivali pažnju.

Za manje od godinu dana napuniće osamnaest. Bila je dovoljno dugo u sistemu socijalnog staranja da zna da osobe poput nje osamnaesti rođendan ne proslavljaju preterano veselo. Biće prepuštena sama sebi kad država prestane da isplaćuje troškove za njeno izdržavanje. „Prerastanje hranitelja“ za štíćenike je najčešće značilo ostajanje bez krova nad glavom. Čula je mnogo priča o deci koja su posle toga zbog prodaje droge završila u zatvoru ili urgentnom centru, ili kako životare na socijali i bonovima za hranu. Koliko čovek treba da potone pre no što se odluči da prekrši zakon da bi opstao? Konačno se našla u dobroj situaciji. Nije htela da je pokvari.

Peg ju je zamolila da poseti staru ludnicu da bi joj pomogla da se pre rušenja sačuva ono što je vredno pažnje. Izi se složila, ne pominjući svoju nelagodu. Laknulo joj je kad joj je Peg dopustila da prvo istraži zgradu spolja, umesto da uđe u nju s ostalima, siđe u podrum, luta kroz mrtvačnicu i obiđe desetine pustih odeljenja. Pitala se šta bi Peg pomislila da je znala da je spopada muka od pogleda na Vilard.

Prešla je preko drvenog mosta iznad presahlog potočića i krenula uskom stazom do borovog šumarka. Jato kanadskih gusaka bazalo je po polju korova. Gušćije glave svijene preko žutilovke podsećale su je na crnu trsku. Tri sivkastožuta guščeta ležala su metar i po od staze, u gnezdu od mačjeg repa i korova. Ispružila su vratove po travi. Izi ih je nepomično posmatrala. Ptići su otvorili oči, ali nisu se kretali. Prišla im je, motreći odrasle na polju. Guščići se nisu mrdali. Bili su nepomični kao kamenčići u potoku, iako im se približavala. Progutala je knedlu. Dah ju je pekao u grlu. Ptičice su mrtve, ili su upravo umirale.

Kleknula je i podigla jednu. Prevrtala je meko mlitavo telašće po rukama. Tražila je rane ispod krila i na stomaku. Pomerila je glavicu i vratić da bi našla slomljene kosti. Nije bilo tragova povreda. Perje je bilo toplo. Gušće je trepnulo. Bilo je živo. Možda su se razboleli nakon što su pojeli nepropisno bačene hemikalije ili lekove iz Vilarda. Podigla je druge dve ptičice iz gnezda. Vratila ih je kad ni na njima nije našla nikakve ozlede.

Nakratko se zapitala da li bi joj Peg dozvolila da ih ponese kući i čuva dok ne ozdrave i ojačaju. Setila se da je za divlje životinje bolje da ostanu u prirodnom okruženju. Možda će se njihova majka vratiti i opaziti da nešto nije u redu. Možda će umeti da im pomogne. Uspravila se i nastavila put, lijući krupne suze. Osvrnula se. Nadala se da će se roditelji ptičica pojaviti, da im se ništa nije desilo. Guščići su poskakali iz gnezda i šmugnuli u polje. Majka im je jurnula u susret gaćući. Izi je s osmehom obrisala suze. Nije znala da tako mali ptići znaju da se pretvaraju da su mrtvi.

Ispustila je uzdah olakšanja i nastavila ka borovom šumarku. Naherena trospratnica uzdizala se nasred polja. Gvozdene rešetke prekrivale su razbijene prozore. Krov se obrušio. Crna buđ nahvatala se po zelenim crepovima i polomljenim gredama. Izgledalo je da je čitava građevina pala s neba, kao brod podignut iz mora i bačen hiljadu kilometara duboko u kopno. Grbava livada pored puta bila je prekrivena redovima pogrebnih obeležja od livenog gvožđa. Naherili su se na levu i desnu stranu kao niz kvarnih sivih zuba. Gorki ukus javio se u Izinim ustima. To je bilo Vilardsko groblje. Okrenula se i požurila ka nizu velikih trošnih zgrada od cigle, povezanih s Čejpin holom, gde su odeljenja za pacijente.

Čvrsti žičani kavez i opkoljavali su protivpožarne stepenice. Debele rešetke pokrivala su prljave prozore. Iz trulih oluka cedio se crni kal i tekao po zidovima od cigle. Većina vrata i prozora pokrivena je daskama, kao da je neko odlučio da sećanja na ono što se iza tih zidova dogodilo spreči da ugledaju svetlost dana. Izi se stresla od jeze. Koliko pacijenata je patilo i umrlo na tom groznom mestu?

Neko ju je pozvao po imenu, prenuvši je iz razmišljanja. Okrenula se i videla Peg. Trčkarala je putem ka njoj, sa širokim osmehom na licu. Nova hraniteljka ju je od prvog časa podsetila na hipike iz šezdesetih. Nosila je tregerice i majicu cvetnog dezena. Raspustila je kovrdžavu kosu.

„Zar ovo mesto nije čudesno?“, rekla je. „Nisam znala da je ovako veliko!“
„Veliko je, nego šta“, reče Izi. Pokušavala je da zvuči raspoloženo.

„Da li si videla kućicu za čamce na pristaništu?“, reče Peg. „Tamo je oktobra 1869. godine stigla prva pacijentkinja Duševne bolnice Vilard. Dovezena je parobrodom. Zvala se Meri Rot. Deformisana i dementna žena bila je gotovo deset godina okovana u Kolumbijskom okrugu, bez kreveta ili odeće. Istog dana su stigla još tri pacijenta, takođe u okovima. Jedan je dovezen u nečemu što je podsećalo na veliki kokošinjac.“

Izi je pogledala kej. Desno od njega bila je jednospratna kuća za čamce. Zbog polomljenih prozora i proređene šindre na krovu ličila je na lice premlaćenog čoveka koji žmuri. „To zvuči varvarski!“, rekla je.

„I jeste bilo“, reče Peg. „Vilard je zbog toga i izgrađen. Zamišljen je kao utočište za neizlečive ludake, koji su dotad čamili po ubožnicama i zatvorima. Novi pacijenti bi, u prvih nekoliko dana po dolasku u novu bolnicu, bili okupani, obučeni i nahranjeni. Nakon toga bi se odmarali po odeljenjima.“

„Znači, imali su dobar tretman?“

Peg se sneveselila. „Mislim da je isprva tako bilo. U Vilard je pristizalo sve više ljudi. Uslovi su se zbog toga neprestano pogoršavali. Gotovo polovina od pedeset hiljada pacijenata je, nažalost, ovde i umrla.“

Izi se ugrizla za obraz. Pitala se kako da zamoli hraniteljku da se vrati u automobil. Peg ju je s osmehom uhvatila za ruku.

„Požurimo!“, rekla je bodrim glasom. „Jedan od nekadašnjih radnika želi da nam pokaže nešto u radionici. Mislim da će to biti važno otkriće. Ne želim da ga propustiš!“

Izi je jeknula u sebi i krenula za Peg ka radionici. Pokušavala je da smisli neki izgovor da ne uđe. Na pamet joj nije palo ništa što nije zvučalo glupo ili ludo. Nije htela da Peg pomisli da je luda. Kad je letos prvi put došla u njihov dom, bila je sigurna da će Peg i Hari biti poput ostalih hranitelja, koji su obično prihvatili decu zbog novca i besplatne radne snage. Hari je umetnički direktor u lokalnom muzeju i Izi je stekla utisak da ne zarađuju mnogo. Sreća je htela da ovog puta bude drugačije. Novi hranitelji su se pokazali kao pristojni ljudi, spremni da joj ponude fizički i emocionalni prostor, neophodan devojkama njenog uzrasta. Dobila je svoju sobu, s pogledom na jezero, u njihovoj dvospratnici u Interlakenu. U njoj je zatekla televizor, DVD plejer i kompjuter. Rekli su joj da od nje očekuju da opravda njihovo poverenje. Prvi put je neko prebacio lopticu u njen deo igrališta, bez prethodne osude. Posle mnogo vremena, osećala se kao deo nečeg „normalnog“.

Ponekad je nova stvarnost delovala previše dobro da bi bila istinita. Podsvesno je bila sigurna da će nešto ili neko pokvariti tu idilu. Tako je uvek bilo u njenom životu. Stomak joj se zgrčio kad se setila da za dva dana polazi u novu školu. Pridošlicama nikad nije lako.

Bilo joj je sve toplije u glavi i grudima kako su se približavali radionici. Imala je majčine srebrnoplave oči, crnu kosu i kao papir beo ten. Crveni pečati bi joj izbili na vratu i grudima kad bi se iznervirala. Koža joj se zategla.

Dosad je bila napolju, na travnjaku ludnice. Sada će ući u zgradu. *To je samo deo mog posla*, podsetila se. *Nema nikakve veze sa mnom ili mojom majkom. Sem toga, krajnje je vreme da se oslobodim detinjastih strahova.*

Podigla je dugu kosu i vezala je u čvor. Pustila je da joj vetrić hladi vrat. „Zar ti nije vruće u toj košulji s dugim rukavima?“ pitala je Peg.

„Nije“, odvrtila je i navukla rukave preko zglobova. Uхватила ih je prstima. „Prilično je tanka.“

„Dok sam ti pakovala veš, videla sam da nemaš košulja i majica s kratkim rukavima“, reče Peg. „Šta kažeš na to da ti kupimo malo nove odeće?“

Izi je pokušala da se osmehne. „Hvala ti“, rekla je. „Ali volim duge rukave. I ne moraš da mi pereš veš.“

„Nije mi teško“, s osmehom će Peg. „Samo mi nije jasno zašto bi iko nosio duge rukave po ovakvoj omorini.“

Izi je slegla ramenima. „Malo se stidim svojih ruku“, rekla je. „Preterano su mršave i blede.“

„Većina cura bi volela da ima duge i vitke ruke i noge, baš kao ti“, kroz smeh će Peg.

Ne bi kad bi videle ožiljke, pomislila je Izi.

Pogledala je ka jezeru i opazila ljude oko obale. Sedeli su za stolovima za piknik, šetali, igrali bejzbol i badminton. Većina je nosila staru i izbledelu odeću. Bazali su okolo kao da su omamljeni lekovima. Zastala je. „Ko su ovi ljudi?“, pitala je Peg.

Zaklonila je oči rukom. Žmirkajući, posmatrala je obalu. „Verovatno su pacijenti iz obližnjeg Psihijatrijskog centra Elmira“, reče Peg. „Predeo pored jezera je uređeno izletišće. Osoblje ponekad dovodi pacijente na ekskurziju.“

Izi je nastavila da hoda pognute glave i pogleda uprtog u tlo.

Peg je krenula za njom. „Šta nije u redu?“, rekla je.

„Tamo je bila moja majka. U Elmiri.“

Peg je spustila ruku na devojčino rame. „Žao mi je. Nisam znala.“

Izi je podigla glavu. Pokušala je da se osmehne. „U redu je. To je bilo davno.“

„Nadam se da znaš da sam spremna da te saslušam kad god osetiš potrebu da s nekim porazgovaraš.“

„Znam“, reče Izi. „Hvala ti.“ *Ali ne hvala*, pomislila je. Ni sva priča na svetu ne bi mogla da promeni činjenicu da su ljudi u osnovi oštećena roba. Pre bakine smrti, od koje je prošlo sedam godina, promenila je trojicu doktora u pokušaju da se oslobodi upornih noćnih mora. Ništa nije pomagalo.

Sem toga, doktori pojma nemaju. Čitava soba puna doktora tvrdila je da je njena majka duševno zdrava osoba i da može na suđenje. Sad je robijala umesto da dobija neophodnu pomoć. Upucala je svog supruga, Izinog oca, na spavanju. Ludilo je bilo jedino objašnjenje za to.

Stigle su do zatvorene radionice. Nekadašnja radnica otključala je vrata. Uvela je Izi, Peg i još dvoje muzejskih radnika.

„Pacijenti su ovde pakovali olovke i lepili papirne kese“, raspoloženo će bivša radnica, kao da im pokazuje rukotvorine narodne radinosti na seoskom vašaru.

Stolovi u radionici bili su prazni. Savijeni kalendari i stari aparati za gašenje požara visili su na oljuštenim zidovima. Stari tovarni lift godinama nije radio. Izi se s družinom pela uskim i oštećenim stepeništem. Gazila je preko otpalog maltera i cepala paukove mreže. Bivša radnica otključala je tavanska vrata kad su se popele do vrha. Naslonila se na njih i pokušala da ih otvori. Nisu se mrdnula. Peg joj je prišla i položila obe ruke na vrata. Popustila su uz škripu šarki. Ustajali prašnjavi vazduh sa stepeništa pohrlio je uvis. Činilo se da tavan duboko uzdiše. Radnica ih je uvela unutra.

Na tavanu je bilo nepodnošljivo vruće i zagušljivo. Miris starog drveta, prašine i ptičjeg izmeta napao im je nozdrve. Suvo lišće ponegde je pokrivalo daske. Vetar ga je godinama nanosio kroz prozor. Pohabani laboratorijski mantil visio je na ekseru. Sadržaj nekoliko rasparanih kofera prosuo se po podnim daskama. Ključevi, fotografije, minduše i kaiševi, bluze i kožne cipele pomešali su se s prljavštinom i suvim lišćem. U središtu ogromnog tavana bila je doktorska torba i nešto nalik na pocepanu mapu, pokrivenu debelim slojem golubljeg izmeta.

Redovi drvenih policama zauzimali su najveći deo prostora ispod krovnih greda. Po sredini tavana pružao se dugačak hodnik, omeđen pomenutim policama. Bile su označene natpisima „muškarci“ i „žene“, sa slovima od A do Z. Hodnik je ličio na centralni prolaz u supermarketu ili biblioteci. Na policama nije bilo robe u konzervama ili knjiga, već na stotine prašnjavih kofera, sanduka, torbi i kovčega.

„Šta je ovo?“, pitala je Peg glasom punim strahopoštovanja.

„Ovde se čuva prtljag“, rekla je nekadašnja radnica. „Ovi koferi, torbe i sanduci pripadali su pacijentima koji su došli u ustanovu, ali je nikad nisu napustili. Nisu dirani nekoliko decenija, otkad su se vlasnici rastali s njima po dolasku u bolnicu.“

Izi se ugrizla za usnu. Treptanjem je odagnala suze. Zamišljala je otvoreni majčin putnički kofer na stolu, u podnožju bolničkog kreveta, s donjim vešom, stvarima i izgužvanom spavaćicom. Nikad neće zaboraviti prvi ulazak u roditeljsku spavaću sobu nakon što je otac ustreljen. Baki je trebala pomoć da spakuje majčine stvari. Izi je otvarala fioke njihovog ormara kao na usporenom filmu. Osetila je poznati miris majčinog parfema. Širio se s kombinezona i gaćica, podsećajući je na sve što je izgubila. Još je osećala očevu krv i tragove baruta u vazduhu. Sećala se kako zuri u roditeljski bračni krevet, rastavljen i prislonjen uza zid, kao da se konačno sele u veću kuću koju je majka oduvek želela. Upinjala se da ne istrči s tavana ludnice i stušti se niz stepenice ka svežem vazduhu, što dalje od uspomena na izgubljene i uništene živote.

„Ovo je neverovatna riznica“, reče Peg. Hodala je duž polica. Pažljivo je dodirivala kožne ručke luksuznih kovčega i sanduka. Upinjala se da pročita imena na etiketama i izbledele monograme. Okrenula se i obratila bivšoj radnici razrogačenih očiju. „Šta će se desiti s ovim prtljagom?“

Radnica je slegla ramenima. „Pretpostavljam da će završiti na deponiji“, rekla je.

„O, ne!“, reče Peg. „Ne smemo to dozvoliti. Moramo da ga prenesemo u skladište muzeja.“

„Sve ovo?“, pitao je jedan od muzejskih radnika.

„Da“, reče Peg. „Zar ne vidite? Ovi koferi su važni koliko i arheološka iskopina ili zbirka starih slika. Ovi ljudi nikad nisu dobili priliku da ispričaju šta im se dogodilo van zidova duševne bolnice. Možemo da pokušamo da shvatimo šta im se desilo razgledajući njihove stvari. Pruža nam se retka prilika da rekonstruišemo njihove živote pre dolaska u Vilard!“ Obratila se Izi: „Zar to ne zvuči uzbudljivo?“

Izi je pokušala da se osmehne, iako ju je teška hladna ploča užasa pritisnula na grudima.

DRUGO POGLAVLJE

KLARA

Aper Vest Sajd, Njujork
Oktobar 1929. godine

Osamnaestogodišnja Klara Elizabet Kartrajt stajala je na debelom persijskom ćilimu ispred očeve radne sobe, zadržavajući dah. Blago se naginjala napred. Upinjala se da čuje roditeljski razgovor kroz izrezbarena hrastova vrata. U mlađim godinama se zbog raskošnog dekora roditeljske rezidencije – drvetom popločani hodnici, blistavi drveni podovi, uramljeni portreti, pozlaćena ogledala i srebrni servisi za čaj na kolicima od trešnjevog drveta – osećala kao princeza u dvorcu. Danas se pored rezbarija i debelih zavesa od damasta osećala kao robijaš u kaznionici. Tronedeljna zabrana izlaska nije bila jedini razlog. U kući je bilo kao u muzeju punom starog nameštaja i demode ukrasa. Vonjala je na oveštale ideje i arhaična uverenja. Podsećala je na mauzolej, večito počivalište mrtvih i umirućih. Nije htela da bude sledeća u nizu.

Uzdahnula je i pokušala da se opusti. Njen plan za bekstvo nije uspeo, ali nije imala drugih mogućnosti. Očeva cigara zaudarala je na trulo drvo. Njen miris provlačio se ispod vrata. Mešao se s limunastom aromom sredstva za čišćenje poda. Podsećao ju je na sate koje je provela na tom mestu u društvu starijeg brata Vilijama. Čekali su dnevne „konsultacije“ s ocem Henrijem Erlom Kartrajtom. Svakog petka po podne, posle škole, izrade domaćeg zadatka i šetnje parkom, dreždali su ispred njegove kancelarije.

Ubijali su vreme tihim razgovorom, da mu ne bi smetali. Otac bi ih, kad bi bio spreman, pozvao da uđu, jedno po jedno, da bi mu predstavili uspeh u školi, da bi u zametku odstranio probleme u ponašanju i da bi im objasnio šta očekuje od njih u njihovom uzrastu. Od Vilijama i nje očekivalo se da stoje sa suprotne strane velikog stola, podignute vilice i prava pogleda, i da slušaju bez vrpoljenja sve dok im otac klimoglavom ne da znak da su slobodni.

Majka Rut im je dala do znanja da razgovore o disciplini i školskom uspehu smatra preterano izazovnim za svoju osetljivu psihu. Spavala je svakog popodneva u isto vreme, dok se njen suprug bavio neprijatnim poslom vaspitavanja dece. Henri je tek poslednjih nekoliko godina, kad je Klara procvetala u divnu devojku, potencijalnu metu udvaranja i predmet grešnih mladićkih želja, zahtevao da se Rut umeša u njeno vaspitavanje. Uložila je mlak napor. Tek pre tri nedelje rešila je da se ozbiljno prihvati svog posla. Klara se pitala šta bi Vilijam rekao o odluci roditelja da je drže zaključanu kao kriminalca.

Srce joj se steglo, a oči zasuzile pri pomisli na starijeg brata. Njegovo telo su pre godinu i po dana izvadili iz Hadsona. Činilo joj se da je to bilo juče. Sećala se očevog lica kad je čuo vest. Vilica mu je drhtala, a obrazi crveneli dok je probavljao činjenicu da je njegovo starije dete mrtvo. Oči su mu ostale suve. Setila se da je potiskivala želju da mu zalupa pesnicama po grudima i vrisne da je to njegova krivica. Ne bi joj poverovao. Um mu je bio zatvorena i zaključana knjiga, u kojoj je postojala samo jedna verzija „načina na koji bi se stvari mogle odvijati“. Nije zagrlila ni njega ni majku. Tiho je patila dok su njih dvoje igrali ulogu ucveljenih roditelja. Odlučila je da ne dozvoli da postane sledeća žrtva gvozdene pesnice Henrija Kartrajta.

Sigurno bi poludela još pre nekoliko meseci da nije bilo Koton kluba, gde je mogla da bude ono što jeste, da se smeje i pleše s prijateljima. Poslednji put izašla je s njima pre tri nedelje. Činilo joj se da je odonda prošlo deset godina.

Kao devojčica trudila se da udovolji roditeljima. Donosila je savršene ocene iz škole. Njena soba uvek je bila besprekorno sređena. Nikad ih nije prekidala i – što je najvažnije – nikad im nije odgovarala. Postepeno je shvatala da roditelji od brata i nje očekuju da se vide, ali da se ne čuju. Odrasli članovi domaćinstva obezbeđivali su deci hranu i sklonište, i ništa drugo. U poslednje dve godine, posle Vilijamovog nestanka, sve lakše je lagala. Govorila im je da ide u biblioteku, a išla je s drugaricama na matinee da gleda

Čarlija Čaplina, kao i u Central park da gleda kako momci mlate krušku ili gađaju u streljani. Isprva se čudila kad bi se vratila kući i ne bi zatekla podbočenu majku na vratima, spremnu da pozove Henrija da je kazni po zasluži. U glavi je čula očev duboki glas, drhtav od gneva.

„Tvoje mesto je ovde, kod kuće, da učiš da kuvaš i da se brineš o deci, a ne da se vucaraš po gradu! O čemu si razmišljala? Ti si Kartrajtova, pobogu! Bolje ti je da počneš da se ponašaš u skladu s tim, ili ćeš se naći na ulici!“

Konačno je shvatila da roditelji i ne znaju da nije tu. Isprva je mislila da se preterano brinu zbog Vilijama, da se pitaju da li mu se nešto nije desilo, ili je možda odlučio da zauvek prekine veze s njima posle svađe s ocem. Zapitala se da li njena mati ipak ima srce, da li je zapravo preterano osetljiva pa joj je briga o dvoje dece skrhalo dušu. Zapazila je da, dok joj je sin odsutan, a kći radi šta hoće, zove drugarice na čaj, razgovara sa snabdevačima hranom i cvečarima o novoj zabavi, lista časopise, pije prokrijumčareni viski i naručuje nove haljine, nakit i krzna.

Rut je posle pronalaska Vilijamovog tela prestala da planira zabave, ali nastavila je da pije viski. Pila ga je toliko da je svake noći bila pijana. Tvrдила je da joj alkohol smiruje živce. Henri je radio od jutra do mraka. Izlazio je iz kancelarije samo da bi jeo i spavao. Obezbeđivao je neograničene količine pića svojoj tugom satrvenoj supruzi. Klari je postalo jasno da je roditeljima odgovalo da je nemaju pred očima, dokle god se vraća kući na večeru, tačno u pola šest. Smela je da zakasni samo mrtva ili na samrti.

Svakog vikenda u proteklih sedam meseci roditeljima je servirala istu priču – kako s Džulijom, Meri i Lilijan ide u pozorište, nakon čega će provesti večer kod Lilijan. Rut je jedva poznavala Lilijan, ali je odobravala Klarino druženje s njom i drugim devojkama pošto su njihove majke članice Ženske lige i idu u njenu crkvu. Zaključila je da noćenje kod Lilijan ne može biti loše ako Džulija i Meri mogu da spavaju kod nje.

Samo što devojke nisu išle u pozorište, već su se okupljale u Lilijaninoj kući. U njoj su sređivale kosu i odevale biserjem ukrašene plesne haljine. Spuštale su čarape do kolena da bi pokazale da ne nose korsete. Obuvale su trakaste cipele s visokim štiklama i nosile duge niske bisera između dojki. Lilijanin momak bi došao po njih u deset uveče i povezo bentijskim u grad. Bratovljev rols-rojs, pun prijatelja pratio ih je na bliskom odstojanju.

Najviše su volele da izlaze u Koton klub. Popularni lokal bio je na uglu Sto četrdeset druge i Lenoksove avenije u centru Harlema, najpopularnijeg

zabavišta za bogate. Klara i njene prijateljice su u mračnom i zadimljenom ambijentu kluba pile krijumčareni džin, jele trešnje obložene čokoladom, pušile cigarete i plesale čarlston i tango. Slušale su džez u izvođenju Luja Armstronga i pile dok ih noge ne bi izdale.

I najvažnije, Koton klub je bio mesto gde je Klara upoznala Bruna. Rođen je u Italiji, u porodici obučara. Sam je došao u Ameriku. Nije bio naviknut na sjaj njujorških klubova. Uprkos tome, nije odudarao od ambijenta kad ga je prvi put ugledala kako se probija kroz gomilu u belom sakou i kravati, crnom kaputu i pantalonama. Prolazio je pored cura koje su ga molile za igru. Nije pokazivao nikakvo zanimanje za kavijar i martinije. Žurio je preko dvorane, ne skidajući plamteći pogled s Klare. Plesala je valcer s Lilijaninim bratom Džoom. Pijani momak brbljao je o svom poslu na Njujorškoj berzi. Objasnjavao je kako ima dovoljno novca da ispuni sve želje izabranici svog srca.

Srce joj je zatutnjalo u grudima kad je videla kako im se Bruno približava. Izgledao je razjareno, kao da se neko udvara njegovoj devojci. Zapitala se da li ju je pomešao s nekom. Ukočila se, spremna da brani sirotog pijanog Džoa. On se nagnuo da je poljubi. Okrenula je glavu i pustila njegove vlažne ruke. Bruno je zauzeo Džoovo mesto pre no što je shvatila šta se događa. Poneo ju je po plesnom podijumu. Zbunjeni Džo teturao se nasred dvorane.

Bruno ju je odmeravao ozbiljnim pogledom dok su plesali. Osećala je njegovu tešku ruku na donjem delu leđa. Izbliza je ličio na Adonisa. Češljao je tamnu kosu unazad. Divila se njegovom kao isklesanom bronzanom licu. Spustila je glavu, omamljena njegovim prodornim pogledom.

„Nadam se da ono nije bio tvoj dečko“, rekao je dubokim glasom. Svaka njegova reč je zbog naglaska zvučala značajno i egzotično.

Odmahnula je glavom. Posmatrala je ljude oko sebe. Lilijan i Džulija bile su za barom, s čašama džina u rukama. Lilijan je stezala biserje, dok je Džulija golicala zgodnog muškarca perom iz ukosnice.

„Žao mi je što sam te oteo tvom plesnom partneru“, rekao je. „Bojao sam se da ćeš me odbiti ako te zamolim za igru. Da li mi praštaš?“

Kad je podigla pogled, izgubila se u njegovim očima od ebanovine. Progutala je knedlu, nesposobna da okrene glavu. Počastila ga je blistavim osmehom. Pokušala je da izgleda veselo i bezbrižno. „Pretpostavljam da je tako“, rekla je.

„Misliš li da sam bio previše neposredan?“, rekao je rastegavši usne u blagi osmeh.

Neko ko me voli

„Ne“, rekla je. „Ali...“

Džo je u tom času kucnuo Bruna po ramenu. On se okrenuo. Džo je podigao pesnicu. Rumeno lice iskrivilo mu se od besa. „Stani!“, kriknula je Klara i podigla ruku.

Džo se ukočio, s pesnicom u vazduhu. „Otkud znaš da nemaš posla s nitkovom?“, rekao je. Pljuvačka mu je letela iz usta. „Liči na profesionalnog zavodnika.“

„U redu je“, rekla je Klara. „Samo plešemo.“

„Da li si sigurna?“, pitao je.

„Sigurna sam“, odvrtila je Klara. „Razgovaraćemo kasnije, kad krenemo na večeru. Važi?“

Džo je popreko pogledao Bruna zakrkvavljenim očima, ali spustio je pesnicu. Bruno se osmehnuo. Predstavio se i pružio ruku. „Dajem reč da ću vratiti...“ Toplim prstima pomilovao je Klaru po zglobu. „Žao mi je, ali ne znam kako se zoveš.“

„Klara“, rekla je dok su joj obrazi goreli.

„Dajem reč da ću vratiti Klaru prijateljima u jednom komadu“, rekao je Džou.

„Ne pokušavaj da me obrlatiš ljubaznim rečima“, reče Džo. „Moji prijatelji i ja ćemo te očas posla izbaciti na ulicu.“

„Uveravam vas“, reče Bruno, „da sam čovek od reči.“

Džo je cimnuo kravatu, rukovao se s Brunom i oteturao s podijuma. Bruno je posegnuo za njom.

„Mogu li da dobijem ovaj ples, *bella Clara?*“, rekao je. Privukao ju je sebi kad je klimnula. Klarino biserje se utiskivalo u tvrde mišice njegovih grudi. Osećala je ivice njegovih pantalona na golim kolenima. Pesa *Neko ko se brine o meni* se završavala. Morala je da sedne. Nutrina joj je treperila, a kolena klecala. Igrala je s desetinama ljudi u Koton klubu. Neki su poznavali njenog oca i nadali se da se dočepaju njenog bogatstva. Bilo je i onih koji su iskreno želeli da je bolje upoznaju. Niko od njih nije ovako delovao na nju. Čvršće mu je stisla ruku. Pitala se da li je ošamućena zbog džina ili mošusnog mirisa njegove kolonjske vode.

„Kako se osećaš?“, pitao je. „Hoćeš li da izađeš na svež vazduh?“

Odmahnula je glavom. „Dobro sam“, rekla je. „Mislim da sam blago ošamućena zbog pića, to je sve.“

„Neću ti dopustiti da padneš“, rekao je. Sagnuo je glavu i nosom je pomazio po uvu. Zadrhtala je od njegovog toplog daha na koži. Pesa se u taj mah okončala. Prestao je da se njiše, ali je nije puštao.

„Hoćeš li da skokneš do restorana sa mnom i mojim prijateljima?“, rekla je hrapavim glasom. „Uvek idemo na kafu posle...“

„Veoma rado“, reče Bruno. Pomilovao ju je po bradi i podigao joj glavu. „Ali pre toga moram nešto da uradim“, rekao je i pritisnuo usne uz njene. Poljubio ju je tako snažno da ju je zamalo posekao po usni zubima. Isprva se opirala, ali onda mu je uzvratila poljubac, topeći se u njegovom zagrljaju. Više nije čula smeh i kuckanje kristala. Nije čula ništa izuzev tutnjave vlastitog srca. Bela svetlost sevnula joj je iza kapaka, a vrela žudnja razgorela se u karlici. Posmatrao ju je, okraćalog daha, kad su se razdvojili.

„Vidiš?“, rekao je. „Ponekad je bolje ne pitati.“

Klimnula je, nemoćna da progovori.

U restoranu su se osamili u separeu. Pili su kafu i delili parče pite s jabukama. Lilijan, Džulija i ostatak društva sedeli su u velikom separeu preko puta. Smejali su se i razgovarali, ali Klara i Bruno jedva da su bili svesni njihovog prisustva. Pričao joj je o porodici u Italiji i snovima o uspehu u Americi. Otvorila se više nego u bilo čijem prisustvu, izuzev Vilijamovog. Priznala je da se ne slaže s roditeljima i da tuguje za bratom. Uhvatio ju je za ruku. Rekao je da zna šta su veliki porodični problemi i da više od svega želi da zasnuje vlastitu porodicu, čiji pripadnici će se voleti i dobro slagati. I ona je želela isto.

Do kraja noći nisu skidali ruke jedno s drugog. Krajem nedelje počeli su da se sastaju u njegovom stanu. Bruno je do kraja meseca postao član njihove bande. Čak je i Lilijanin brat Džo smatrao da je momak sasvim na mestu.

Klara je stajala pred očevom kancelarijom. Slušala je njegov duboki bariton s druge strane izrezbarenih vrata od hrastovine. Tutnjao je kao voz koji usporava. Majka je cvilela i šmrcala. Tiho su razmenjivali gnevne reči. Ali nisu se svađali. Razgovarali su o Klari. Besneli su što im je prvi put pružila otpor.

Spustila je ruku na donji deo trbuha. Treptanjem je odagnala vlagu iz očiju. Zabava povodom veridbe zakazana je za sutra uveče, skupa s fotografom i hranom. Prisustvovaće joj svi prijatelji njenih roditelja. Očev poslovni partner Ričard Galager pozvao je desetoro gostiju, nestrpljiv da ih upozna s budućom snagom. Pozivnice su poslate pre deset dana. Samo nekoliko se